

การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะ การประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา Development of Education Management Model for Career Competence Enhancement of Secondary Students in Educational Opportunity Expansion School

ปฐาخمัย ทองชุมนุญ

Padachamai Thongchumnum

สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม 73000

Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University, Nakhon Pathom 73000

Corresponding Author: E-mail: padachamaidk@gmail.com

Received: 29 May 2021; Revised: 7 Dec. 2021; Accepted: 7 Dec. 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 2) ศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา นักเรียนมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้านทักษะการวางแผนการประกอบมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง ความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ด้านการวางแผนในการประกอบอาชีพ และมีความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้านความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ 2) การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากโรงเรียนกรรณิศึกษา 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเมืองกุดและโรงเรียนบ้านจันทร์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ (1) กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน (2) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน และ (3) ผลการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน และ 3) รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีองค์ประกอบ 4 ประการ

ได้แก่ (1) วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (2) การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (3) การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ และ (4) การประเมินผลลัพธ์โครงการซึ่งเป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผลการประเมินอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการศึกษา สมรรถนะการประกอบอาชีพ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) conduct the needs analysis for enhancing career competence of secondary students in Educational Opportunity Expansion Schools, 2) investigate the best practices for enhancing management for career competence of secondary students in Educational Opportunity Expansion Schools, and 3) develop an educational management model for career competence enhancement of secondary students in Educational Opportunity Expansion Schools. The research methodology is a combination of quantitative research and qualitative research.

The findings of this study are as follows. 1) The needs analysis of the career competence of secondary students in Educational Opportunity Expansion Schools reveals that the students want to improve their occupational planning skills at the first priority. Other needs include the improvement on their occupational planning knowledge and the career knowledge development. 2) The content analysis of the best practices of the education to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools by using in-depth interviews from two model schools (Ban Muang Kued and Ban Chan) shows that the model consists of two compositions, i.e. educational management process to enhance a career competency for students and teaching methods to enhance a career competency for students and educational result. 3) The educational teaching model to improve the occupational competency for lower secondary education of opportunity expansion schools consist of four compositions, i.e. (1) vision and school policy, (2) readiness preparation and administration, (3) knowledge management operation, and (4) project performance appraisal. This model was evaluated by experts with very high level in all aspects.

Keywords : Model of Education Management, Career Competency, Educational Opportunity Expansion Schools

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) กล่าวถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษา มุ่งพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางในการปรับกระบวนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ เปลี่ยนจากการเรียนเพื่อวุฒิการศึกษาเป็นการเรียนเพื่อการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาที่ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพทุกช่วงวัย [1] โดยสมรรถนะ

การประกอบอาชีพ คือ คุณลักษณะ คุณสมบัติที่บุคคลแสดงออกถึงความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมและจำเป็นในการประกอบอาชีพ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากผลการศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกอบอาชีพของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกลับพบปัญหาว่าที่ผ่านมาผู้บริหารและคณะครูยังขาดความเข้าใจในแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ชัดเจน โรงเรียนจึงยังคงมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อรองรับการประเมินจากภาครัฐที่เน้นการประเมินจากผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนเป็นหลัก ส่งผลให้นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นก้าวเข้าสู่โลกของการทำงานโดยขาดสมรรถนะการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการจากปัญหาการจัดการศึกษาดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีสมรรถนะการประกอบอาชีพ จึงกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ระบุให้หน่วยงานที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาซึ่งหมายรวมถึงสถานศึกษาผลิตกำลังคนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงาน

ความสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อการก้าวเข้าสู่ตลาดแรงงานข้างต้น สอดคล้องกับเป้าหมายหลักของการก่อตั้งโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอดีต กล่าวคือการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถประกอบอาชีพอิสระตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคมได้ แต่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลับไม่พบการระบุวิชาอาชีพลงในหลักสูตรอย่างชัดเจนเหมือนในอดีต ส่งผลให้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นสอนวิชาสามัญมากกว่าการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน [2]

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามากถึง ร้อยละ 28.70 ของโรงเรียนทั้งหมดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งพบปัญหาการจัดการศึกษาหลายประการ [3] ได้แก่ 1) ประชากรในพื้นที่ตกหล่นไม่ได้ศึกษาในการศึกษาภาคบังคับรวมกับนักเรียนที่ออกกลางคัน 2) นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นไม่ศึกษาต่อเนื่องจากส่วนใหญ่มีฐานะยากจนผู้ปกครองให้ความสำคัญในการหาเลี้ยงชีพมากกว่าการศึกษาต่อ แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ยังคงเน้นการสอนวิชาการซึ่งขัดแย้งกับปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นที่ควรพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพมากกว่า ดังนั้นการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการก้าวเข้าสู่

วัยทำงานได้อย่างมีคุณภาพ อันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.2 เพื่อศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

2.3 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 2,839 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 405 คน โดยในการกำหนดขนาดตัวอย่างผู้วิจัยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 350 คน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตมีอัตราการตอบกลับของข้อมูลไม่ครบทั้งหมด ผู้วิจัยจึงขดเชยอัตราการตอบกลับ ด้วยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างวิจัย

จำนวน 405 คน สำหรับวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นในด้านสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในเรื่องสมรรถนะการประกอบอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยใช้เทคนิค Modified Priority Need Index โดยจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า PNImodified

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1) การคัดเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนที่มีการปฏิบัติเป็นต้นแบบที่ดีมีดังต่อไปนี้

1.1) เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยได้รับการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนสู่สาธารณะชนผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รายการโทรทัศน์ ข่าว เป็นต้น

1.2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนติดต่อกันอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 5 ปีการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้และทักษะในด้านการวางแผนประกอบอาชีพ การแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพ และการบริหารการเงินและการตลาด รวมถึงมีเจตคติด้านการเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากรายละเอียดในหลักสูตรสถานศึกษา โครงการหรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

1.3) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้นักเรียนของ

โรงเรียนโดยได้รับได้ความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาจากทางโรงเรียนมีการเชิญคนในชุมชนเข้ามาให้ความรู้หรือเป็นวิทยากร ได้รับความช่วยเหลือในด้านเงินทุน หรือคนในชุมชนให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร ขั้นตอนการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาผู้วิจัย

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนจำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่

1) โรงเรียนบ้านเมืองกุด ตำบลกุดช้าง อำเภอมะนังจังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 2 และ 2) โรงเรียนบ้านจันทร์ ตำบลบ้านจันทร์ อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

2) เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3) การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการจัดการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาพัฒนาแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

4. ผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

การเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
องค์ประกอบที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ								
1.1 ความรู้ด้านการวางแผนในอาชีพ	2.774	.802	ปานกลาง	3.951	.742	มาก	0.546	2
1.2 ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ	2.838	.737	ปานกลาง	4.002	.741	มาก	0.502	4
1.3 ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ	2.944	.836	ปานกลาง	4.164	.693	มาก	0.517	3
องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการประกอบอาชีพ								
2.1 ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพ	2.814	.860	ปานกลาง	4.050	.840	มาก	0.569	1
2.2 ทักษะการประกอบอาชีพ	3.046	.762	ปานกลาง	4.170	.691	มาก	0.449	7
2.3 ทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ	3.018	.835	ปานกลาง	4.180	.699	มาก	0.492	5
องค์ประกอบที่ 3 เจตคติการประกอบอาชีพ								
3.1 การรู้จักตนเอง	3.265	.883	ปานกลาง	4.340	.690	มาก	0.438	8
3.2 การเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพ	3.255	.932	ปานกลาง	4.351	.650	มาก	0.462	6

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้วยวิธี Priority Needs Index (PNI) แบบปรับปรุงพบว่า ทักษะด้านการวางแผนการประกอบอาชีพมีค่า PNI_{modified} มากที่สุด รองลงมาคือตัวบ่งชี้ด้านความรู้ในการวางแผนอาชีพ ความรู้ในการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ความรู้ด้านการประกอบอาชีพ ทักษะการปรับปรุงและพัฒนาการประกอบอาชีพ ตามลำดับ ส่วนตัวบ่งชี้ด้านการรู้จักตนเอง และทักษะการประกอบอาชีพเป็นตัวบ่งชี้ที่มีลำดับความสำคัญในการพัฒนาน้อยที่สุด

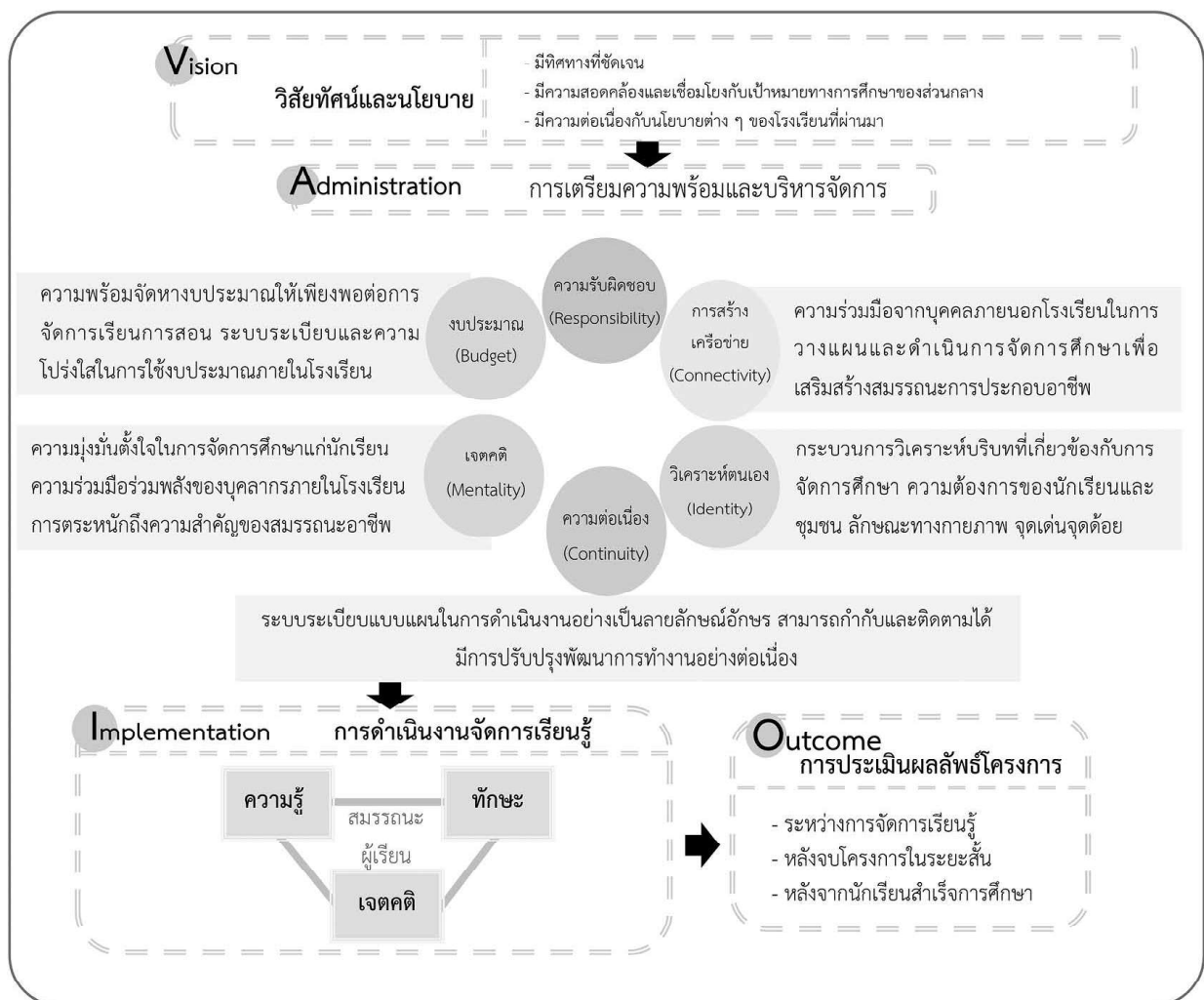
4.2 ผลการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อศึกษาวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการ

ศึกษา พบว่า โรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสองโรงเรียนนั้นมีการปฏิบัติที่เหมือนกัน ดังนี้ 1) กระบวนการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน มีการใช้ข้อมูลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของโรงเรียน ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง บริบทของชุมชนมาพัฒนาหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์แน่วแน่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพจึงกำหนดนโยบายที่เน้นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่ไปกับสมรรถนะการประกอบอาชีพและทักษะชีวิตและใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีเป้าหมายในการทำงานเดียวกัน 2) วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน ทั้งสองโรงเรียนได้บูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชา เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดทักษะผ่าน

กิจกรรมในรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้
ความสำคัญต่อระบบแนะแนวภายในโรงเรียนโดยจัดการ
เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเอง รู้จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา
สามารถวางแผนเลือกประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถหรือความถนัดของตนเอง 3) ผลการจัดการศึกษา
พบว่า เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับแล้วนักเรียนที่ไม่ได้
ศึกษาต่อสามารถนำความรู้ ทักษะการประกอบอาชีพที่
เกิดจากการเรียนรู้ภายในโรงเรียนไปใช้ในการประกอบ

อาชีพได้ในทันที อีกทั้งยังส่งผลให้สถิติของนักเรียนที่
กลับเข้ามาสู่ระบบของการศึกษาของทั้งสองโรงเรียนสูง
ขึ้น ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อยลดน้อยลง เนื่องจาก
ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการศึกษา

4.3 ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาจัดการ
ศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษา

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยออกแบบองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบหลักดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision)

องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยทั้งหมด 6 องค์ประกอบคือ 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity) 3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity) 4) ความต่อเนื่อง (Continuity) 5) เจตคติ (Mentality) 6) งบประมาณ (Budget)

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation) ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ จนเกิดเป็นสมรรถนะการประกอบอาชีพ

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Performance appraisal) ประกอบด้วย การประเมินระหว่างการจัดการเรียนรู้ หลังจบโครงการในระยะสั้น และหลังจากนักเรียนสำเร็จการศึกษา

ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวม

มาตรฐานการประเมิน	ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ			
	X	S.D.	C.V. (%)	ระดับ
1. มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility)	4.76	.44	9.16	ดีมาก
2. มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness)	4.80	.41	8.51	ดีมาก
3. มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy)	4.80	.41	8.55	ดีมาก
4. มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility)	4.95	.22	4.52	ดีมาก
5. มาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety)	4.92	.28	5.63	ดีมาก
รวม	4.85	.35	7.27	ดีมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในภาพรวมซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ มาตรฐานด้านความเพียงพอ มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ และมาตรฐานด้านจริยธรรม มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 4.85 และเมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า มาตรฐานทุกด้านมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.76-4.95 ประกอบ

กับค่าสัมประสิทธิ์การกระจายมีค่าน้อยและอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ของการกระจายอยู่ระหว่าง 5.63-9.16% โดยเฉพาะมาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ และมาตรฐานด้านการใช้จริยธรรม (C.V. = 4.52, 5.63 ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในแต่ละมาตรฐานใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ในภาพรวมรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีความถูกต้อง เหมาะสม และนำไปใช้ได้จริงในทุกมาตรฐานของการประเมิน

5. สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลและอภิปรายผล

1) ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานั้น พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมดเนื่องมาจากโรงเรียนอาจมีการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ เจตคติด้านการประกอบอาชีพให้กับนักเรียน แต่ยังคงขาดความชัดเจนด้านการวัดประเมินผลการเรียนรู้ การดำเนินการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพของโรงเรียนแบบเป็นครั้งคราวขาดความต่อเนื่องและขาดความร่วมมือ และในทางตรงกันข้ามมีความเห็นว่า สภาพที่ควรจะเป็นของการเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับมากทั้งหมด สอดคล้องกับประเวศ [4] ที่พบปัญหาว่า ผู้บริหารและคณะครูยังขาดความเข้าใจในแนวคิดของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพที่ชัดเจน โรงเรียนจึงยังมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการเพื่อรองรับการประเมินจากภาครัฐที่เน้นการประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก ดังนั้นลักษณะการจัดการศึกษาจึงเป็นไปเพื่อการเรียนต่อ ส่งผลให้การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านอาชีพลดน้อยลงไป

2) ผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ทั้งสองโรงเรียนมีวิธีการที่ปฏิบัติเหมือนกันในหลายประเด็นด้วยกัน ทั้งสองโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพที่แน่วแน่ ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาจึงก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสมปฤณ สุทธิโม [5] ที่กล่าวว่า ผู้บริหาร สถานศึกษา ถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่จะสามารถบันดาลให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเกิดขึ้นได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพด้านความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพของโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่

เป็นเลิศทั้งสองโรงเรียนที่มีความคล้ายคลึงกัน โดยทั้งสองโรงเรียนมุ่งเน้นให้ความรู้ด้านการวางแผนอาชีพในอนาคตผ่านกิจกรรมวิชาแนะแนว เน้นการบูรณาการความรู้ด้านการประกอบอาชีพลงในทุกรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ในทุกรายวิชาไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพ เน้นการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นทักษะ นอกจากนี้ยังเน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับธารทิพย์ [6] ที่พบว่า ผู้เรียนเห็นด้วยว่าการจัดการเรียนการสอนแบบปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีมก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้เรียนในระดับมาก ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกฝนการทำกิจกรรมที่หลากหลาย การผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนทดลองการทำงานในหลากหลายอาชีพช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของตนเองได้ในอนาคต นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพ เนื่องจากนักเรียนมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคต

3) ผลการพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า การพัฒนาารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์และนโยบายของโรงเรียน (Vision) องค์ประกอบที่ 2 การเตรียมความพร้อมและบริหารจัดการ (Administration) ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อยทั้งหมด 5 องค์ประกอบ คือ 1) ความรับผิดชอบ (Responsibility) 2) การสร้างเครือข่าย (Connectivity) 3) วิเคราะห์ตนเอง (Identity) 4) ความต่อเนื่อง (Continuity) 5) เจตคติ (Mentality) และ 6) งบประมาณ (Budget)

องค์ประกอบที่ 3 การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ (Implementation) และองค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โครงการ (Performance appraisal) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ (Feasibility) มาตรฐานด้านความเหมาะสมของรูปแบบ (Appropriateness) มาตรฐานด้านความเพียงพอ (Adequacy) มาตรฐานด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) และมาตรฐานด้านจริยธรรม (Propriety) พบว่า ผลการประเมินความถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ได้จริงอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย $< 20\%$) แสดงให้เห็นว่าผู้ประเมินมีความเห็นสอดคล้องกันและเครื่องมือเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประเมินรูปแบบได้เป็นอย่างดี

5.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาได้

2) ครูผู้สอนสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการเตรียมพร้อมตนเองในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่สำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพให้แก่แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมทั้งสามารถนำแนวทางที่ได้เสนอแนะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนเพิ่มเติมในบริบทอื่นเพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทที่แตกต่างกัน

2) ควรมีการศึกษาลงมือทดลองการนำรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการประกอบอาชีพสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไปใช้ในบริบทจริง เพื่อให้ได้ทราบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร และสามารถพัฒนาสมรรถนะการประกอบอาชีพของผู้เรียนได้เพิ่มขึ้นอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). [ออนไลน์]. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. [สืบค้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2564]. จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- [2] มาเรียม นิลพันธุ์ ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย และอุบลวรรณ ส่งเสริม. (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2558, 26-41.
- [3] สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (2560). [ออนไลน์]. ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปีการศึกษา 2560. [สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2561]. จาก http://www.esbuy.net/_files_school/00001078/document/00001078_0_20180910-101504.pdf.
- [4] ประเวศ วะสี. (2554). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [5] พระมหาสมบุรณ์ สุธมโม (ทองแก้ว). (2557). บทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม-สิงหาคม 2557, 89-102.
- [6] ธาติพิทย์ พจน์สุภาพ. (2559). การจัดการเรียนการสอนแบบการปฏิบัติงานกลุ่มหรือแบบทีม. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2559, 36-46.